

Türkiye Cumhurbaşkanı, İran Cumhurbaşkanı, Rusya Devlet Başkanı Ortak Açıklaması (19 Temmuz 2022, Tahran)

İran İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Sait İbrahim Reisi, Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Sayın Vladimir Putin ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan 19 Temmuz 2022 tarihinde Tahran'da Astana Formatı çerçevesinde Üçlü Zirve için biraraya gelmişlerdir.

Devlet Başkanları:

Suriye'de sahadaki güncel durumu ele almışlar, 1 Temmuz 2020 tarihinde video konferans yoluyla yapılan son toplantının ardından meydana gelen gelişmeleri değerlendirmişler ve aralarında varılan mutabakatlar ile Dışişleri Bakanlarının ve temsilcilerinin toplantılarındaki mutabakatlar uyarınca üçlü işbirliğini güçlendirme hususundaki kararlılıklarını vurgulamışlardır. Ayrıca, son uluslararası ve bölgesel gelişmeleri ele almışlar ve Astana Sürecinin, Suriye krizinin barışçıl ve sürdürülebilir çözümündeki öncü rolüne vurgu yapmışlardır.

2. Suriye Arap Cumhuriyeti'nin egemenliği, bağımsızlığı, birliği ve toprak bütünlüğü ile Birleşmiş Milletler Şartı'nın amaç ve ilkelerine olan kuvvetli bağlılıklarını vurgulamışlardır. Bu ilkelere evrensel olarak saygı gösterilmesi ve kim tarafından yapılırsa yapılsın hiçbir eylemin sözkonusu ilkeleri zayıflatmaması gerektiğine işaret etmişlerdir.

3. Terörün her tür ve biçimiyle mücadele etmek amacıyla birlikte çalışmaya devam etme kararlılıklarını dile getirmişlerdir. Sivil tesisleri hedef alan ve masum can kayıplarına neden olan saldırılar da dahil olmak üzere, Suriye'nin çeşitli bölgelerindeki terör örgütlerinin ve bunlarla iltisaklı farklı isimler altındaki grupların artan varlık ve faaliyetlerini kınamışlardır. Suriye'nin kuzeyi ile ilgili tüm düzenlemelerin eksiksiz bir şekilde uygulanması gerektiğinin altını çizmişlerdir.

4. Gayrimeşru özyönetim teşebbüsleri dahil olmak üzere, terörle mücadele kisvesi altında sahada yeni gerçeklikler yaratılmasına dair her türlü girişimi reddetmişler

ve Suriye'nin egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün yanısıra komşu ülkelerin milli güvenliğini tehdit eden sınır ötesi saldırılar ve sızmalar dahil olmak üzere ayrılıkçı gündemlere karşı durma kararlılıklarını vurgulamışlardır.

5. Suriye'nin kuzeyindeki durumu ele almışlar, bu bölgede kalıcı güvenlik ile istikrarın ancak ülkenin egemenliği ve toprak bütünlüğünün muhafazası temelinde sağlanabileceği hususunu vurgulamışlar, bu yöndeki çabalarını koordine etme hususunda mutabık kalmışlardır. Suriye'ye ait olması gereken petrol gelirlerinin yasadışı olarak ele geçirilmesine ve aktarılmasına karşı olduklarını ifade etmişlerdir.

6. Uluslararası insancıl hukuk uyarınca, sivillerin ve sivil altyapısının korunmasını sağlarken, terör örgütleriyle bağlantılı tüm diğer bireyler, gruplar, teşebbüsler ve varlıkların tamamen ortadan kaldırılması amacıyla aralarındaki süregiden işbirliğinin devam ettirilmesi hususundaki kararlılıklarını teyit etmişlerdir.

7. İdlip Gerginliği Azaltma Bölgesindeki durumu ayrıntılarıyla ele almışlar ve sahada sükunetin sağlanması için İdlip'le ilgili bütün anlaşmaların tam olarak uygulanması gerektiğinin altını çizmişlerdir. İdlip Gerginliği Azaltma bölgesinin içindeki ve dışındaki sivillere tehdit oluşturan terörist grupların varlığı ve terörist faaliyetleri konusunda ciddi endişelerini dile getirmişlerdir. İnsani durum da dahil olmak üzere, İdlip Gerginliği Azaltma bölgesi ve çevresindeki durumdaki normalleşmenin sürdürülebilir olmasını sağlamak için daha fazla çaba göstermek hususunda mutabık kalmışlardır.

8. Suriye'deki insani durumdan duydukları derin endişeyi kaydetmişlerdir. Uluslararası hukuka, uluslararası insancıl hukuka ve BM Şartı'na aykırı tüm tek taraflı yaptırımları, ayrıca, belirli bölgelere yönelik muafiyetler uygulamak suretiyle ayrılıkçı gündemlere yarar sağlayacak ve ülkenin parçalanmasına yol açabilecek ayrımcı önlemleri reddetmişlerdir. Bu bağlamda, başta BM ve insani yardım kuruluşları ile diğer hükümet/hükümet dışı uluslararası kuruluşlar olmak üzere uluslararası topluma, ayrımcılık, siyasileştirme ve önkoşullar olmaksızın ve daha şeffaf bir şekilde tüm Suriyelilere yönelik yardımlarını arttırmaları çağrısında bulunmuşlardır.

9. Suriye ihtilafına askeri çözüm getirilemeyeceğine ve ihtilafın yalnızca Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 2254 sayılı kararı çerçevesinde, Birleşmiş Milletler'in kolaylaştırıcılığında, Suriyelilerin öncülüğü ve sahipliğinde bir siyasi süreç yoluyla sona erdirilebileceğine dair inançlarını teyit etmişlerdir. Bu bağlamda, Astana garantörlerinin belirleyici katkılarının ve Soçi'deki Suriye Ulusal Diyalog Kongresinin kararlarının uygulanmasının sonucunda ortaya çıkan Anayasa Komitesinin önemli rolünün altını çizmişlerdir. Anayasa Komitesi'nin müteakip oturumlarının sürdürülebilir ve etkili çalışmasını sağlamak için Komite üyeleriyle ve kolaylaştırıcı olarak BM Genel Sekreteri'nin Suriye Özel Temsilcisi Geir O. Pedersen ile sürekli etkileşimi desteklemeye hazır olduklarını yinelemişlerdir. Komite'nin anayasa reformu hazırlama ve halkın onayına sunma görevini yerine getirebilmesi ve çalışmalarında ilerleme kaydedebilmesi için çalışmalarında, Görev Tanımına ve Temel Usul Kurallarına riayet etmesi ve üyeler arasında mutabakat sağlanabilmesi için dış müdahale ve dışarıdan dayatılan zaman çizelgeleri olmaksızın uzlaşma ve yapıcı angajman anlayışıyla yönetilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Anayasa Komitesinin faaliyetlerini herhangi bürokratik ve lojistik engel olmaksızın sürdürebilmesi gerektiğinin altını çizmişlerdir.

10. Astana formatının ilgili Çalışma Grubu çerçevesinde tutukluların/kaçırılanların karşılıklı salıverilmesinin sürdürülmesi hususundaki kararlılıklarının altını çizmişlerdir. Çalışma Grubunun, Suriyeli taraflar arasında güven inşa etmekteki etkisini ve gerekliliğini kanıtlayan özgün bir mekanizma olduğunun altını çizerek, tutukluların serbest bırakılması konusundaki çalışmalarını sürdürmeye, cenazelerin teslimi ve kayıp kişilerin kimliklerinin belirlenmesi konusundaki faaliyetlerini görev tanımına uygun olarak genişletme kararlılıklarını açıklamışlardır.

11. Sığınmacıların ve ülke içinde yerlerinden edilmiş kişilerin, geri dönme ve bu çerçevede desteklenme haklarını teminen, Suriye'deki asıl ikamet yerlerine güvenli ve gönüllü geri dönüşlerinin kolaylaştırılmasının gerekliliğinin altını çizmişlerdir. Bu bağlamda, uluslararası topluma, bu şahısların yeniden yerleşimleri ve günlük normal yaşamlarının tesis edilmesi için uygun katkılar sağlama ve yük paylaşımında daha fazla sorumluluk alma; bu meyanda, temel altyapının restorasyonu da dahil olmak üzere, özellikle su, elektrik, sanitasyon, sağlık, eğitim, tesisleri, okullar, hastaneler ile uluslararası insancıl hukuka uygun insani mayın faaliyetleri dahil erken toparlanma projeleri aracılığıyla Suriye'ye yönelik yardımları artırma çağrısında bulunmuşlardır.

12. İsrail'in, sivil altyapı dahil Suriye'deki askeri saldırılarını kınamışlardır. Bu saldırıların, uluslararası hukuku, uluslararası insancıl hukuku ve Suriye'nin egemenliğini ihlal ettiğini değerlendirmişler; bölgeyi istikrarsızlaştırdığını ve gerginliği tırmandırdığını teslim etmişlerdir. İsrail'in bu bağlamda aldığı tüm karar ve önlemleri de geçersiz sayan ve bunların hiçbir hukuki etkisi olmadığını değerlendiren Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 242 ve 497 sayılı kararları başta olmak üzere, Suriye Golanı'nın işgalini reddeden ilgili Birleşmiş Milletler kararlarının hükümleri dahil, evrensel olarak tanınan uluslararası hukuk kararlarına uyulması gerekliliğini teyid etmişlerdir.

13. Suriye meselesine ek olarak, ortak siyasi ve ekonomik işbirliğini artırmak için farklı alanlardaki üçlü koordinasyonu güçlendirmeye yönelik isteklerini teyit etmişlerdir;

14. Astana Formatında düzenlenen Suriye konulu Uluslararası Toplantının 19.sunun 2022 yılının sonuna kadar düzenlenmesini teminen temsilcilerini görevlendirmekte mutabık kalmışlardır;

15. Bir sonraki Üçlü Zirveyi Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Sayın Vladimir Putin'in daveti üzerine Rusya Federasyonu'nda gerçekleştirmekte mutabık kalmışlardır.

16. Rusya Federasyonu Devlet Başkanı ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Tahran'da gerçekleştirilen Astana Formatında Üçlü Zirveye ev sahipliği yapmasından ötürü İran İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın İbrahim Reisi'ye samimi teşekkürlerini ifade etmişlerdir.